

хоч Берге в XVII ст. зробив добру карту України з інформаціями до неї і видав у Лондоні „Подорож по Україні“. Левенсон перший надрукував цю карту Берге в 1932 р. з латинським текстом пояснень на ній і додав біографічні й бібліографічні відомості („Статьи и Матеріали“..., Берлін, 1932, стор. 41—53).

Берге був людиною освіченою, спостережливою і знавцем чужих мов, у тім числі латин., англ., московської. В 1670 р. він поїхав з Бернбургу на службу в Московію і впродовж 8 років жив там, і на Україні, і в Татарії. В 1678 р. він вирвався з Москви за допомогою англійського посла Гебдона, поїхав до Англії і тут накреслює карту України для якогось англійського атлясу. Цієї карти й досі не відшукано. В 1680 р. Берге переїхав до Берліна на службу Курфюрста Бранденб. Фридриха Вільгельма і служив у нього на високих посадах та вмер коло 1720 р. Карту України, надруковану Левенсоном, Берге зробив не пізніш 1681 р., склав на ній по латині на чотирьох її полях інформаційний напис, частину про Московію, а частину про Україну, і присвятив цю працю Курфюрстові. Левенсон установив на ній проколи голкою, які показали, що карту цю знято з оригіналу, мабуть з тієї карти, яку Берге виготовив для англ. атлясу. Карта має обсяг 56×50 і добре зберіглася. На ній по площі її читаємо написи: *Moscovia, Ukraina.*

В геогр., історич. і державно-правному коментаріях латинською мовою на полях читаємо для 1681 року таку термінологію:

Moscovia, imperium Moscoviticum, soriae (війська) Moscoviticae, Moscoviticus Monarcha, Moscovitae, Mosci. Про межі в тексті читаємо, що Московська імперія шириться *ad fines Ucrainae* — до границь України.

Україна, в тексті сказано, що вона р. Дніпром ділиться на *Citerior Ukraina* та *Uterior Ukraina*, а населення її *Cosacci*. Політичний стан України, яку трактується тут в своїх політичних межах (*fines*), означено як протекторат Московського царя: *Ucraina protecta, protegens, protectrix Tzarea Majestas.*

За цю публікацію і біографічні відомості про Берге мусимо сердечно дякувати Л. Левенсонові. Було б бажаним, щоб на неї звернули увагу наші історики, географи, правники. В інформативній частині карти читаємо завваження західно-європейської освіченої людини кінця XVII стол. про характер державно-правних договірних відносин між Українською Республікою і московським царем, як персональний протекторат царя. Тут же маємо, що Московія до XVIII століття називалася не Росією, а Московією і Московською державою, і цар звався не руским і не російським, а московським, як і його військо звалося московським. Це термінологія місцева і міжнародня. Так і що до назви Україна. А відноситься це до часів Богдана Хмельницького, Виговського, Самойловича, Дорошенка і пише про це Берге як сучасник, який черпав відомості і на місцях в Московії та на Україні.

В своїх друківаних працях я подав документовані дані про

назву Україна в Татарському літоп. під 1240 р., на мапі францuzького короля Карла IX за 1572 р., в Універс. кор. Ст. Баторія 1580 р., в переписках короля Жигмонта III з Стан. Жолкевським з 1596 р., у Бопляна 1650 року, у англійців, в Маніф. Петра I, в Маніф. Катерини II з 3. Авг. 1775 р. про зруйнування Січі, в заяві царя Николая I про Катерину II, і багато інш. До них мапа Берге 1681 р., особливо інформаційний надпис, є сутнім додатком.

Українці, живучи в європейських державах, повинні звернути увагу на пам'ятки про Україну і Русь більше, ніж було досі. Публікація Левенсона з латинською інформацією могла бути раніш зробленою кимсь з українців, особливо коли існує в Берліні Український Науковий Інститут. Латинського надпису на карті ми й досі не маємо в українських виданнях. Треба про це подбати. Українці, які проживають в Німеччині, повинні попрацювати над розшуками україніки, як і ті, що в Італії. В 1929 р. я надрукував працю „Звідкіля походить Русь“ і надрукував у перше латинський надпис на камені в катакомбі в Русь в Зальцбурзі в 477 році, що його там зробили в катакомбі і в провінції Норік. Я вказав джерела і місця для дальших розшуків, які могли б зробити українці, що проживають в Австрії. Про те в Австрії ще нічого в цій важливій справі не зроблено. Так само я вказав, що й у Величка в документі 1648 р. є та ж сама звістка, що і в Зальцбурзькому катакомбному надписі за 477 рік. Іннокентій Гізель подає цю звістку в своєму „Сінописіу“, надрукованому в 1676 році, і вказав, що ті відомості „обрегаються в летописех полских“, з яких він і взяв їх. Але ніхто і в Польщі з українців не зробив у цій важливій справі нічогосінько. Вказані джерела — Величка і Гізеля — називають Русь Зальцбурзького катакомбного надпису 477 року „продками нашими“. Треба поритися і в архіві кладбищенської церкви св. Петра в Зальцбурзі, і польських хроніках, а не ждати, поки появиться другий чесний Левенсон або німець, який, по виразу Шевченка, „Історію нашу нам розкаже“. У нас же поки що знайшовся тільки „критик“, якому особисто не подобається моя публікація Зальцбурзького катакомбного надпису і того, що з ним звязане, а тому він „по ученому“ найого думку одмахується заявою, що той надпис зробив якийсь чернець. По цій льогіці ми мусили б закинути геть і наш Київський літопис, бо його зложили ченці. Але над цим літописом працювали і далі працюють великі уми вчених.

